

Я пройдуся босіком по родимой земле,
Там, где сочныя травы и росы,
И воды я напыюся из криницы святой,
Где бывали стога и покосы.
Через бремя судьбы вижу блеск городков
И твою вижу даль и удачу.
Отчего же тепер, когда жизнь пронеслась,
По тебе я скучаю и плачу?..

Іван Юркін



ГЕНЕРАЛ І ПАЭТ

(нататкі да партрэта генерал-маёра Івана Захаравіча Юркіна)

У кожнага чалавека ёсць свая малая радзіма — гэта месца, дзе ты нарадзіўся, дзе зрабіў свае першыя крокі, пайшоў у школу. А яшчэ гэта месца, дзе чалавек стаў Чалавекам, навучыўся тварыць добро, любіць, дзе пачуў першыя песні. У адных — гэта вялікі горад, у іншых — маленькая вёска. Мы расцём, сталеем, але малую радзіму павінны не проста любіць, але і ведаць. Ведаць яе гісторыю, выдатных людзей, якія тут нарадзіліся і выраслі.

Малая радзіма, як казаў Прэзідэнт нашай краіны, шматаблічная: «Для адных гэта родны горад, вуліца ў горадзе ці невялікі дворык, вёска, дзе прайшлі лепшыя дзіцячыя гады, для іншых — кавалачак дзікай прыроды, які цешыў вока і дарыў пачуццё напоўненасці і спакою».

А мая гаворка пра земляка, генерал-маёра Івана Захаравіча Юркіна. Нарадзіўся ён 30 сакавіка 1949 года ў маленькай вёсцы. Калі яму было два гады, страціў бацьку, таму са старэйшым братам Колям рана прыйшлося пасталець, стаць апорай маці, бо ў вёсцы без мужчынскіх рук аніяк. Нягледзячы на нялёгкую сялянскую працу, хлапчук назаўсёды захавае любоў да роднай зямлі, да жывой прыроды і ў душы застаецца лірыкам.

Аднойчы, падчас моцнай буры, Ваня выскачыў на ганак і ўбачыў, што сарвала палову даха, але не захацеў хваляваць маму. Вярнуўся ў дом і як мага спакойней сказаў: «Мама, даха ў нас амаль няма, але мы ўсё правілі». Пазней, у дарослым жыцці, разважліваўся і спакой не раз дапамогчы яму ў крытычных сітуацыях, калі ён павінен будзе дзейнічаць безпамылкова.

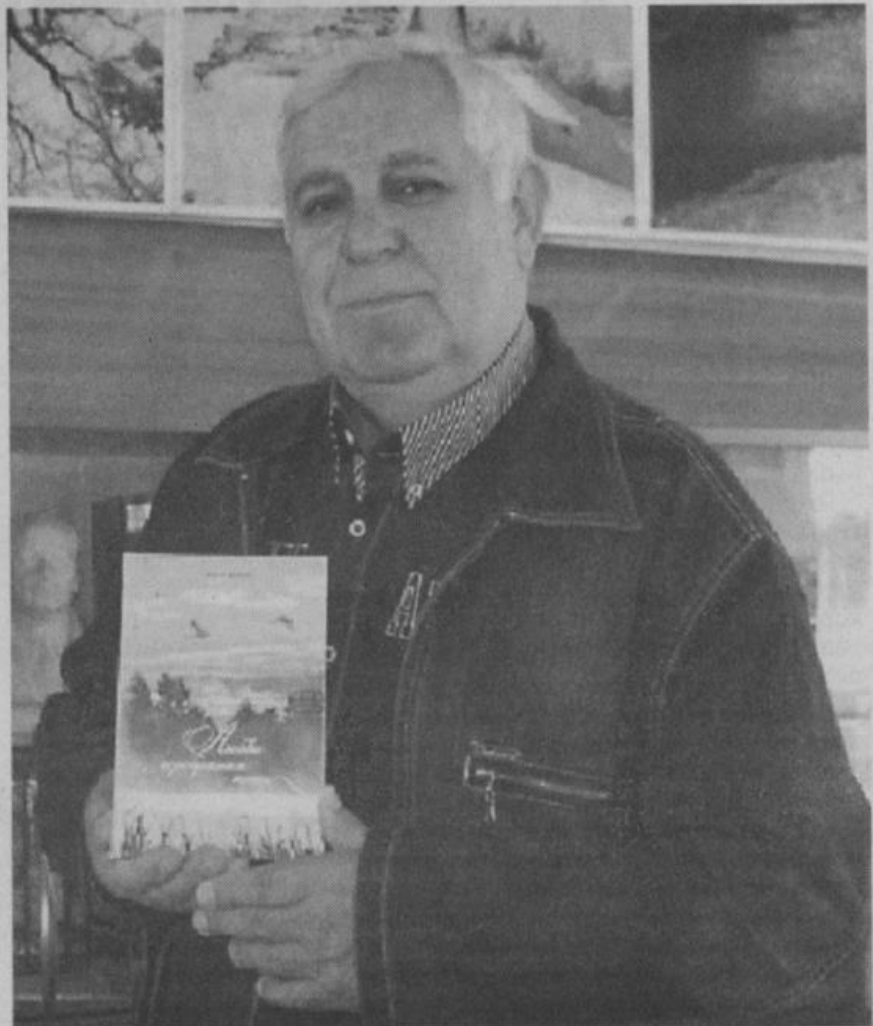
Як і многія хлапчкі, ён быў романтикам. Неяк у газеце «Піонерская праўда» прачытаў артыкул пра лётчыка Ігара Шклярука, які выраставаў сотні жыццяў, накіраваўшы падбіты самалёт убок ад жылых дамоў, а сам пры гэтым загінуў. Іван Захаравіч памятае гэтую гісторыю і прозвішча героя, які тады стаў

Іван Захаравіч асабіста веў гутарку з тэрарыстам. Ён ведаў, што жыццё пяцігадовых малых у руках хранічнага алкаголіка, пацыента Мінскай псіхіятрычнай клінікі. «Час мераўся на секунды, — успамінае наш земляк. — Ад тэрарыста можна было чакаць чаго заўгодна ў кожны момант. Хворы чалавек, які трымае ў руках чамаданчык са страшнай трацілавай начынкай, адчуўшы небяспеку, мог проста расціснуць руку — і пацярпелі б дзясяткі людзей».

Перагаворы цягнуліся тры доўгіх гадзіны. Пакуль удзельнікі аперацыі загаворвалі злачынца, выхавальнікам ўдалося вывесці дзетак у прыбіральню, адкуль іх эвакуіравалі па пажарнай лесвіцы. Заўважыўшы

ранніх гадоў трэба пачынаць будаваць моцную дзяржаву. Вось чаму я тады выйшаў з кнігарні і вырашыў паспрабаваць напісаць свае, добрыя гісторыі для дзяцей».

Дэбют генерал-маёра Юркіна ў якасці дзіцячага пісьменніка адбыўся: тры яго апаведы знаёмая аднесла ў дзіцячую газету «Зорька», дзе іх прынялі «на ўра». Але галоўным было прызнанне маленькіх чытачоў, якое не прымусіла сябе доўга чакаць. Непратбачныя сітуацыі, у якія трапляюць хлопцы ў рэальным жыцці, тонкі гумар, атмасфера цяпла і любові паміж дарослымі і дзецьмі, знаёмства з светам прыроды, абмеркаванне дзіцячых перамог і няўдач, а галоўнае, неверагодная дабрыня, спагадлівасць у апавяданні



дэмель і любоў. Спадзяюся, атрымаўся надзеяны.

У генерала Юркіна правільнае хобі і лёгкі, добры стыль. І наогул, калі сказаць словамі аднаго з яго герояў, «гэта правільна, калі фантазія на добрыя справы накіравана. Свет становіцца дабрэйшым». Іван Захаравіч напісаў тэкст «Пасаджу каля дома бярозку». Песню на яго выканаў Якаў Навуменка на 8 сакавіка. Жанчынам вельмі спадабалася. З тых часоў Іван Захаравіч напісаў каля дваццаці тэкстаў, дванаццаць з іх узяў Анатоль Ярмоленка. Тэмы песень розныя — любоў да жанчыны і роднага краю, свята Перамогі.

У 2012 годзе на XIX Дзень беларускага пісьменства па традыцыі

вае Іван Юркін. — Усё, што з ёй звязана, па-ранейшаму трывожыць хвалюе душу.

Ці варта здзіўляцца, што, давдаўшыся аб прысуджэнні прэміі Саюзнай дзяржавы, паэт нядоўга думаў, на што яе патраціць. Частка сродкаў лягла ў аснову дабрачыннага фонду падтрымкі таленавітай моладзі роднага Хоцімскага раёна. Ідэя ўзнікла пасля зносін на сустрэчы ў мясцовым музеі з раённай інтэлігенцыяй. Таленты ёсць. Аднойчы Іван Захаравіч дапамог юнаку з паступленнем у ВНУ — і гадоў праз пяць малады чалавек падарыў яму брашуру сваіх першых вершаў. Ёсць у раёне і маладыя драматургі. Але многія пачынанні так і застаюцца ў сабе.

для хлопца пцуводнай зоркай. Праз шмат гадоў ён абярэ мірную, але такую патрэбную прафесію настаўніка. З 1966 года выкладаў фізіку і фізкультуру ў Язаўскай васьмігадовай школе Ёршыцкага раёна Смаленскай вобласці. Скончыў (1967-1972 гг.) геафак БДУ. Потым служба ў войску на афіцэрскіх пасадах. А праз нейкі час назаўсёды звяза лёс з пагонай: з 1976 г. — у органах дзяржаўнай бяспекі, у 1982-1989 гг. — начальнік аддзялення УКДБ БССР па Магілёўскай вобласці. У 1995 г. адкамандазаваны ў МУС Рэспублікі Беларусь — намеснікам міністра, начальнікам крмінальнай міліцыі. На пасаду намесніка старшыні Камітэта па пытаннях бяспекі Саюза Беларусі і Расіі (з 2000 г. Саюзнай дзяржавы) прызначаны Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 6 лістапада 1997 г.

Іван Захаравіч ніколі не ставіўся да сваёй працы фармальна, заўсёды стараўся прынесці карысць Айчыне і, па прызнанні таварышаў па службе, зарэкамендаваў сябе выключна адукаваным аператыўным супрацоўнікам і ўмелым кіраўніком ва ўсіх калектывах, дзе яму давалося працаваць. Заўсёды тактоўны і чулы да людзей, чалавек выключнай прыстойнасці.

У складаных сітуацыях захоўваў самавалоданне. І ёсць таму нямала прыкладаў. 11 чэрвеня 1996 года быў звычайна сонечны дзень. Дарослыя вялі дзяцей у садок, спяшаліся на працу — звычайная сталічная мітусня. Раптам яму перадалі трывожнае паведамленне: «Невядомы чалавек з дыпламатам у руцэ ўвайшоў у памяшканне дзіцячага садка і абвясціў, што дыпламат набіты трацілам. 15 дзяцей і двое выхавальцаў ўзяты ў заложнікі».

На тэрміновай нарадзе Іван Захаравіч быў прызначаны кіраўніком аперацыі. Права на памылку ў яго не было. Ён памятае кожную хвіліну таго трагічнага дня: велізарныя вочы напалоханых дзетак, заплаканыя твары жанчын, суровыя погляды таварышаў і вар'яцкія вочы маньяка-тэрарыста. 43-гадовы Аляксандр Зюлькоў патрабаваў сустрэчы з кіраўніцтвам краіны, з журналістамі. Пад выглядам карэспандэнтаў тэлепраграмы «Взгляд» Юркін і некалькі супрацоўнікаў МУС увайшлі ў будынак.

Гэта, вярнуўшыся пачаў істэрэчна пагражаць і прывёў у дзеянне узрывальнік «пярэдняй машыны», чамаданчык разарвала на шматкі. У тую ж секунду прагучаў стрэл «алмазаўца». Па шчасліваму збегу абставін людзі не пацярпелі... Гэты дзень генерал лічыць другім днём нараджэння — і сваім, і ўдзельнікаў тых падзей. Усе ўдзельнікі аперацыі атрымалі падзяку Прэзідэнта краіны і былі адзначаны баявымі ўзнагародамі. Іван Захаравіч Юркін за свой подзвіг атрымаў медаль «За адвагу» — адну з вышэйшых узнагарод Беларусі. Але яна не адзіная. За час службы ў органах дзяржбяспекі СССР, Расіі і Беларусі, а таксама МУС РБ гэты мужны чалавек узнагароджаны 20 медалямі, 7 нагруднымі знамямі, Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу РБ, імянай зброяй (загадам Уладзіміра Пуціна), атрымаў званне «Ганаровы супрацоўнік контрразведкі Расіі».

А больш за 10 гадоў таму яго зусім нечакана напаткала і літаратурнае прызнанне. Вось як пра гэта казаў сам Іван Захаравіч: «Захагленне пісьменніцтвам пачалося для мяне нечакана: калі ішоў на дзень нараджэння да каго-небудзь з сяброў, складаў невялікія гумарыстычныя апавяданні. А потым у мяне з'явіліся ўнукі, і я задумаўся пра тое, як выхаваць маленькага чалавека такім чынам, каб ён рабіў усё ў сваім жыцці свядома, любіў наваколны свет. Я сам выхоўваўся на казках Пушкіна, Чукоўскага, асабліва любіў казкі братаў Грым. Калі прыйшоў у кнігарню і ўбачыў засілле сучаснай заходняй літаратуры для дзетак, мне гэта не спадабалася. Як не падабаюцца і заходнія мультфільмы — яны па большай частцы агрэсіўныя, а нашы, асабліва старыя, савецкія, фільмы вучаць дабру. Я заўсёды лічыў і лічу, што замест пакарання патрэбна прафілактыка — добра параджае дабро. Калі мы будзем выхоўваць сваіх дзяцей менавіта ў такім ключы, то не будзе фізічнага гвалту, а разам з ім і пагроз сусветнага тэрарызму, якія мы назіраем сёння ва ўсім свеце. Мая старэйшая дачка, напрыклад, на днях прыляцела з Осла. Яна знаходзілася там якраз у дні трагічных падзей. Мы вельмі за яе перажывалі. Такое варта прадухіляць. Праз выхаванне дзяцей з

нях прышліся па душы дзеянні. З таго часу Іван Захаравіч — пастаянны аўтар газеты. Акрамя гэтага, ён напісаў дзве кнігі, якія выйшлі ў мінскім выдавецтве «Кавалер»: «Маша і яе сябры» і «Пацешныя гісторыі». Дарэчы, прататыпы галоўных дзеючых асоб яго апавяданняў — гэта ён сам, жонка, дачкі, зяці, унукі. У 2011 годзе выйшаў з друку яшчэ адзін зборнік для дзяцей — «Малекулы ў дзіравых ботах».

На пытанне аб тым, ці не занадта гэта простае хобі для генерала і ці хацелася б заняцца літаратурай больш сур'ёзна, Іван Захаравіч адказаў: «Пісаць дэтэктывы? Гэта цяпер модна. Але гэта не маё. У дзіцячых апавяданнях знаходжу адуху і супакоенне — гэта мая працяглая праца. У размовах з дзецьмі адпачываю, заўважаю нейкія пацешныя сітуацыі, запамінаю, запісваю. Вось нядаўна падслухаў спрэчку ўнукаў пра тое, хто такі сапраўдны мужчына. Абавязкова падару ім апавяд аб гэтым».

Але не варта спадзявацца, што такая рознабакая асоба, як Юркін, абмяжуецца адным жанрам літаратуры. Ён разам з іншымі аўтарамі з'яўляецца складальнікам кароткага біяграфічнага даведніка «Генералы органаў дзяржаўнай бяспекі Беларусі» (1918-2008). А яшчэ спрабуе сябе ў вершаскладанні і напісаў не адну песню пра родны край!

— Гэта таксама здарылася нечакана. Неяк у госці з Чалябінска прыехаў брат жонкі, які не быў на радзіме каля 30 гадоў. Паехаў у родную вёску на Смаленшчыну, расчуліўся, знерваваўся, што струклела з часам, і, ужо калі вярнуўся дадому, даслаў мне адтуль свае вершы, прысвечаныя родным мясцінам. Я паставіўся да іх крытычна, з пункту гледжання рыфмы, і за паўгадзіны «выдаў» свой тэкст. Праз невялікі час сваяк напісаў да слоў музыку. Так што, думаю, цяпер песня «прыжывецца». А нядаўна я напісаў вершы аб службе ў арміі, бо сам служыў, пачынаў камандзірам аўтамабільнага ўзвода. Мне часта даводзіцца слухаць сучасныя песні пра армейскае жыццё па радыё, і я лічу, што ў іх няма душы, былой романтикі. Вось і напісаў вершы з гукарам, у якіх дзве галоўныя тэмы, заўсёды хвалюючыя салдата, —

прыбылі госці з розных краін. Усе яны прынялі ўдзел у міжнародным круглым stole «Пісьменнік. Кніга. Час», які адбыўся 1 верасня ў Глыбокім. Ганаровыя знакі-сімвалы «Залаты купідон» і дыпломы ўручаны пераможцам рэспубліканскага літаратурнага конкурсу «Лепшы твор 2011 года». Пісьменнікі, паэты, драматургі, публіцысты атрымалі ўзнагароды. У намінацыі «Песенны жанр» (за цыкл патрыятычных песень) перамог Іван Юркін. Найвялікшы поспех — песня на яго словы «Прыязджайце да нас у Беларусь», якая стала ў мінулы годзе пераможцай у другім нацыянальным конкурсе эстраднай песні ў намінацыі «Лепшая беларускамоўная песня».

Беларускі ансамбль «Сябры» — гэта не толькі выдатны саліст і кіраўнік Анатоль Ярмоленка і кампазітар Алег Елісеенкаў. Гэта яшчэ і аўтар пранікнёных слоў паэт Іван Юркін.

Вось толькі некаторыя назвы папулярных песень: «Дзе каліна цвіла», «Пасаджу калючая дома бярозку», «Серабрыстыя росы»... У іх — аб нягучнай, але такой шчырай і адданай любові да роднага краю, добра разумелай і беларусу, і рускаму. Што пацвярджае ўручэнне аўтарам музыкальнага альбома «Дзе каліна цвіла» прэміі Саюзнай дзяржавы.

Як нараджаюцца тэксты, блізкія слухачам на прасторы ад Брэста да Курыл? Іван Юркін усміхаецца: лёсам было наканавана, бо нарадзіўся і вырас на самай мякы Смаленскай і Магілёўскай абласцей. Таму суседзі не ўспрымаліся як чужыя. Разам працавалі, хадзілі ў клуб, спраўлялі вяселлі. І абаранялі Радзіму. Бацька, Захар Купрэвіч, браў Берлін, з вайны вярнуўся інвалідам і неўзабаве памёр. З двух гадоў адна выхоўвала будучага паэта мама Ева Аляксееўна. І школа, пра якую ён згадвае з цеплынёй: у пачатковую хадзіў паблізу, а ў сярэдняю — у раённы Хоцімск, за сем з лішком кіламетраў...

Потым былі Мінск, Германія, Масква, зноў Мінск... Праз дзесяцігоддзі нялёгкай службы ў сілавых структурах ўсвядоміў, што яму ёсць што сказаць слухачам паэтычнай мовай — аб любові да родных мясцін, да сям'і, жанчыны, дзяцей.

— Маё стаўленне да малой радзімы не змянілася, — запэўні-

— трэба даць моладзі шанс, — лічыць Іван Захаравіч. — Гэта не мой асабісты фонд, ён будзе дзейнічаць пад эгідай райвыканкама. Спадзяюся, і іншыя не адмовяцца ўнесці ахвяраванні. Мяркую, рашэннем журы будучы ўзнагароджвацца 2-3 чалавекі ў год. Ліст з прапановамі аб стварэнні фонду я ўжо накіраваў у Хоцімскі райвыканкам.

Да гэтага трэба дадаць, што ў Хоцімскім раёне гадоў 15 праходзіць футбольны турнір на прызы генерала Івана Захаравіча Юркіна.

А як да новай ідэі паставіліся ў сям'і? Трэба сказаць, што самым справядлівым крытыкам сваёй творчасці і музай адначасова паэт лічыць жонку Надзею. Яна працавала рэдактарам, журналістам, так што можа даць цалкам прафесійную параду. Ідэю з фондам падтрымала. Дарэчы, за свае песенныя хіты паэт ўзнагароджанне зусім не бярэ. А аўтарскія адлічэнні ад іх выканання ўкладвае, як ён выказаўся, у развіццё. Прасцей кажучы, у выданне зборнікаў сваіх вершаў. Свежаныкі томік твораў «Крыніцы» паэт падарыў рэдакцыі «Саюза». Гэта дзясяткі вершаў, многія з якіх яшчэ чакаюць песеннага увасаблення.

У 2017 годзе ў РЦК «Свет» з аншлагам прайшло выступленне музыкальнага калектыву «Сябры» пад кіраўніцтвам Анатоля Ярмоленкі. Мерапрыемства было арганізавана нашым вядомым землякам, хоцімскім паэтам Іванам Юркіным. А падчас выступу прагучалі папулярныя беларускія песні на яго вершы і музыку Алега Елісеенкава і Мікалая Цацуры.

У канцы мерапрыемства Іван Юркін выступіў са сваімі вершамі. Апладысментамі і з надзеяй на новыя сустрэчы развіталіся жыхары Хоцімска з заслужаным калектывам і сваім землякам.

Такі ён — салдат і лірык, генерал-маёр і проста верны сын свайго краю, адданасць і любоў да якога будзе заўсёды жыць і ў яго творчасці, і ў яго душы.

Аляксей КОРЖЫЧ,
магістрант факультэта
аквакультуры
і біятэхналогіі БДСГА